

Сутність та напрями координації діяльності правоохоронних органів щодо протидії злочинності в Україні

Федосова О.В.

*к.ю.н., с.н.с. провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з
проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної міліції Харківського національного
університету внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

Координація діяльності у протидії злочинності є об'єктивною необхідністю існування системи правоохоронних органів. Координація сприяє забезпеченню цілеспрямованості й ефективності заходів протидії злочинності, вибору єдиного підходу до вирішення різнопланових організаційних і процесуальних питань; усуненню дублювання функцій у діяльності правоохоронних органів; створенню можливості об'єднання зусиль з метою досягнення високої результативності шляхом найменших затрат; підвищенню гарантій законності та іміджу правоохоронних органів у суспільстві.

В масштабах держави координацію діяльності правоохоронних органів і інших відомств з питань протидії злочинності здійснює Генеральна прокуратура України, Рада національної безпеки і оборони України, Кабінет Міністрів України, міністерства і відомства. На державному рівні протидія злочинності передбачає: координацію і сприяння діяльності органів, які беруть участь у боротьбі зі злочинністю; розробку стратегії і рекомендацій щодо тактики оперативно-розшукової діяльності у сфері протидії злочинності; організацію співробітництва з відповідними органами інших держав та міжнародними установами; підготовку щорічних і спеціальних доповідей (інформації) про стан протидії злочинності в Україні, основні напрямки та результати боротьби з нею і внесення їх на розгляд Президента України та Верховної Ради України; вирішення питань пов'язаних з правовим регулюванням оперативно-розшукової діяльності на рівні підготовки проектів законів, постанов уряду, інших підзаконних актів та їх прийняття і реалізації [1, с. 305].

У науковій літературі проблеми координації діяльності та взаємодії правоохоронних органів, що здійснюють боротьбу зі злочинністю, досліджували українські вчені: О. М. Бандурка, В. Т. Білоус, А. А. Глієвий, В. О. Коновалова, М. В. Корнієнко, С. М. Піскун, В. Д. Пчолкін, В. Ю. Шепітько та ін.[1,2,3,4,5,6,7]. Аналіз наукових праць з цього питання показав, що у юридичній науці координацію розуміють як одну з функцій управління, змістом якої є забезпечення упорядкованих взаємозв'язків між організаціями, ділянками та учасниками виробництва й управління з метою узгодження дій щодо реалізації рішень, об'єднання спільних зусиль у вирішенні загальних завдань.

Слід зазначити, що термін «координація» походить від латинських слів «со» – разом і «ordinatio» – упорядкування, тому за своєю суттю він означає не просте узгодження, а вироблене і встановлене спільно з декількома самостійно існуючими системами. Таке узгодження може здійснюватись самими системами (підсистемами) у процесі їх функціонування, а може бути результатом діяльності певного органу [8, с. 76–77].

До основних складових управління правоохоронними органами В. Т. Білоус відносить такі форми координації як: координаційні наради працівників правоохоронних органів усіх рівнів; спільні засідання колегій, оперативні наради; обмін інформацією, спільні виїзди в регіони (області, райони) для надання допомоги; створення спільних слідчо-оперативних груп; запровадження і використання єдиних банків даних; взаємне використання можливостей підготовки кадрів; проведення спільних семінарів, конференцій; розробку і здійснення спеціальних операцій; видання методичних рекомендацій та інших організаційно-розпорядчих документів, що стосуються здійснення боротьби з організованою злочинністю [2, с.93].

Аналізуючи наведений перелік форм координації, можна погодитися з думкою науковців, які визначають координацію «взаємодією по вертикалі», а безпосередню взаємодію – «взаємодією по горизонталі». А також вважають, що координація є невід'ємною частиною управлінського процесу, а взаємодія між оперативно-розшуковими підрозділами виникає тоді, коли оперативно-розшукову

задачу неможливо якісно і в повному обсязі виконати силами і засобами одного підрозділу в необхідний термін [3, с. 33].

Відповідно до ч. 3 ст. 29 Закону України «Про прокуратуру» здійснюючи нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, досудове слідство, прокурор вживає заходів до узгодження дій правоохоронних органів у боротьбі із вчиненням кримінальних правопорушень [9].

Згідно наказу Генерального прокурора України від 1 січня 2013 року № 1/1 гн «Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції» на прокуратуру покладені обов'язки щодо забезпечення законності в діяльності міліції під час здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування [10].

Головними завданнями-функціями органів прокуратури є координація діяльності оперативних підрозділів при застосуванні гласних і негласних оперативно-розшукових заходів з метою боротьби зі злочинністю та всебічний контроль за ними з метою недопущення та припинення (у разі необхідності) порушень діючого законодавства, відновлення порушених прав і свобод фізичних та юридичних осіб, а також відшкодування матеріальної та моральної шкоди, яка була завдана особам у разі неправомірних дій оперативних працівників [5, с. 49].

Координаційна діяльність органів прокуратури, що здійснюють процесуальне керівництво на стадії досудового розслідування при проведенні слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, передбачає інтегрування зусиль останніх для контролю за правомірністю цих дій, законними підставами їх проведення, додержанням законності при застосуванні негласних оперативно-технічних засобів тощо. Тобто, координуюча діяльність протікає таким чином, що при її здійсненні інтегруються організаційні, методичні й тактичні аспекти, поєднується наукова організація цієї діяльності з практичним використанням сил, засобів та заходів, що є в арсеналі правоохоронних органів [11].

Основним критерієм оцінки ефективності координаційної діяльності прокурорів вважається реальний вплив на покращання стану протидії злочинності та корупції, підвищення ефективності їх профілактики, захист прав і свобод громадян

та інтересів держави від злочинних посягань, у тому числі щодо відшкодування завданих їм збитків, рівень довіри громадськості до органів прокуратури та правоохоронних органів взагалі.

В даний час, коли спостерігається підвищення організованості, професіоналізму і мобільності злочинців, їх поінформованості щодо тактики і методів роботи правоохоронних органів, необхідність координації їх діяльності набуває особливої актуальності.

Таким чином, можна констатувати, що координація діяльності правоохоронних органів створює необхідну передумову для протидії злочинності. Вона здійснюється з метою створення оптимальних умов для повного й об'єктивного процесу виявлення, припинення і розслідування злочинів. Отже, координація діяльності і взаємодія між правоохоронними органами є одним із резервів підвищення ефективності протидії злочинності.

Література:

1. Бандурка О.М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності : монографія / О.М. Бандурка. – Харків : Золота миля, 2012. – 620 с.
2. Білоус В.Т. Координація боротьби з економічною злочинністю : монографія / В. Т. Білоус. – Ірпінь : Акад. держ. податк. служби України, 2002. – 449 с.
3. Глієвий А. А. Взаємодія кримінальної міліції та оперативних підрозділів Державного департаменту України з питань виконання покарань в боротьбі зі злочинністю: дис. кандидата юрид. наук : 21.07.04 / Глієвий Андрій Анатолійович ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2003. –260 с.
4. Корнієнко М. В. Організована злочинність в Україні :сучасний стан, кримінологічна характеристика, заходи протидії : монографія // М.В. Корнієнко – К.: Фонд Юрнауки. 2004. – 300 с.
5. Піскун С. М. Прокурорський нагляд за дотриманням законності в оперативно-розшуковій діяльності ОВС України: дис. ... канд. юрид. наук. : 21.07.04 / Піскун Святослав Михайлович ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2003. – 223 с.
6. Пчолкін В. Д. Розкриття злочинів у харчовій промисловості : монографія / В. Д. Пчолкін. – Одеса : НДРВВ ОІВС НУВС, 2005. – 376 с.

7. Криміналістика: підруч. / кол. авт. В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. / за ред. проф. В.Ю. Шепітька. – 4-те вид., переробл. і доп. – Х.: Право, 2008. – 462 с.
8. Социальное управление: Словарь / Под ред. В.И. Добренкова, И.М. Слепенкова. - М.: Изд-во МГУ, 1994. – С. 76 –77.
9. Про прокуратуру : закон України від 05.11.1991 № 1789-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>
- 10.Наказ Генерального прокурора України № 1/1 гнвід 1 січня 2013 року. «Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції». Офіційний веб-портал Генеральної прокуратури України. - Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html? m=publications& t=rec&id=94102>
- 11.Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5